

21/11/2023

ח' בכסלו ה'תשפ"ד

לכבוד: הכנסת, יו"ר ועדת הבריאות

השרים, חברי הכנסת

נייר עמדה - הצעת חוק שימוש בזרעו של נפטר לשם הולדה

את הזכות הבסיסית להורות יש לבחון מול הזכות שלא להיות הורה ומול טובת הילד שהיא הזכות להורים. התשובה על כך ברורה מאוד - הזכות של הילדים להורים גדולה יותר.

בשנים האחרונות נרמסים ברגל גסה זכויותיהם של גברים באין ספור חוקים ותקנות בחייהם וכעת בהצעת החוק המוצעת נרמסים הזכויות גם במותם, צרפת, גרמניה, שוודיה סלובניה והונגריה אוסרות באופן קטגורי על נטילה ושימוש בזרע של אדם שנפטר ורק במדינת ישראל קיימת 'מוסכמת יסוד חדשה' הקרויה "הנחת הרצון המשוער", המקעקעת את היסוד של זכויות אדם ובאמצעותה מתימרת הצעת החוק לאפשר שימוש בזרעו של נפטר.

הנחת המוצא בחוק הנדון הינה שניתן לפגוע בזכויות היסוד של גבר או אישה ולכפות עליו/ה להביא ילדים מזרעו/ביצית לאחר המוות, ולהקנות לאישה/גבר זכויות על גופו רכושו ושאיוריו. בהתאם לכך, מבקשת הצעת החוק להסדיר את הדרך בה יאפשרו לקיים רצון זה במקרים בהם הורי הנפטר או בן/בת זוג לוקחים אחריות למימוש רצונו המשוער של הנפטר/ת שלא לומר השימוש הציני בהורים המבקשים להותיר צאצא לבן משפחה הנמצא על ערש דוויו עלול להתגלות ברבות הימים מעשה חסר אחריות ועל כך נבהיר במסמך זה.

חוק יסוד כבוד האדם וחירותו: קובע כי "כל אדם זכאי להגנה על חייו, על גופו ועל כבודו". בית המשפט העליון כלל במושג "כבוד האדם" גם את "כבוד המת". על כן, כל עוד אין ידיעה ברורה אודות רצון הנפטר, הרי פגיעה בשלמות גופו ועשיית ספקולציות לגבי רצונו תוך קבלת החלטות גורליות עבורו – סותרת בעליל את הוראת חוק היסוד (זהבה גלאון - י"ז באייר התשס"ו - 15.5.06)

טובת הילד : לכל ילד הזכות להורים כמתחייב מחוק יסוד כבוד האדם וחירותו והאמנה לזכויות הילד. ובחוק המוצע נשללת זכותו של הקטין להורים, למעשה בחוק זה אנו צפויים במודע לאפשר הבאת ילד לעולם אשר יסבול מקשיים חברתיים ורגשיים רבים אשר יפגעו בתפקודו בחברה. הילד צפוי לשמש להנצחת זכרו של המת. בין אם מדובר ברצונה לשמר את זכר המת, להחיותו מחדש או להמשיך את מערכת היחסים עמו כשהוא איננו עוד בין החיים, הילד הוא אמצעי להגשמת רצונה של האישה ולא מטרה בפני עצמה. נסו לחשוב על נפשו של הילד שאין רואים אותו כאדם בפני עצמו, צפויים לו קשיים דרמטיים.

הסכמה מדעת: במידה ואדם נתן את הסכמתו לפני מותו כי הוא מוכן שזרעו או ביצית ישמש להפריה מלאכותית, הרי שעליו לשאת באחריות להשלכות הסכמתו לעניין דיני הירושה, לעניין חובותיו בדין העברי כפי שבאים לידי

ביטוי בחוק לתיקון דיני משפחה ובחוק האפוסטרופוסות ובפסק הדין לענין כלכלת הילדים ומענה לכל הצרכים של הילוד.

כפיית חובות על צג ג' הורי הנפטרת: סוגיה מורכבת נוספת הנגזרת מחוק זה אשר צפויה להשפיע על מעגלים רחבים יותר במשפחה, קרי, החלטתו של הנפטרת או כפיית הורות שלא מדעת בעת במותו/ה צפויה להטיל חובות ונטל משמעותי על הוריו/ה של הנפטרת **כמקובל בדין העברי ובפסקי דין של בתי הדין הרבניים ובתי המשפט למשפחה**. תורם זרע או ביצית במקרה דנן ועל פי הצעת החוק יונחו לפיתחם של הורים אשר גם הם חייבים לתת הסכמתם למפרע עם כל המשתמע מכך. לענין זה ראו חובת סבים לשאת במזונות נכדיהם מוסדרת בסעיפים 4 ו-5 לחוק לתיקון דיני משפחה (מזונות) תשי"ט-1959 (להלן "חוק המזונות"). סעיף 4 לחוק המזונות קובע את הזכאים למזונות- ובענייננו, חובת סבים במזונות נכדיהם מוסדרת בסעיף 4(3) לחוק המזונות- בעוד סעיף 5 קובע את התנאים לתחלת החיוב במזונות. לענין זה ראו את החלטת השופט שמגר בע"א 232/89 רנט לויאן נ' יוסף לויאן, מיום 14.12.89 "החיוב לפי סעיפים 4 ו-5 הנ"ל עומד על רגליו הוא ואיננו מותנה בקיום הליך קודם נגד מי שחייב במזונות לפי סעיפים 2 או 3, אלא באותה מידה בה מהווים ההליך הקודם ובעיית אכיפתו של פסק הדין שניתן בו ראייה להוכחת התקיימותם של התנאים הקבועים בסעיף 5(3) לחוק הנ"ל"

החוק המוצע מפלה נשים: ומתעלם מההתפתחות הטכנולוגית בתחום ההפריה המלאכותית על המחוקק לתת פתרון לבעיות החדשות המתעוררות הן לעניין ההסכמה מדעת לשאיבה של זרע או ביצית, להסכמה מדעת של אדם לפני מותו לשימוש בזרע או ביצית, לרבות ציון מפורש של זהות המקבל את הזרע או הביצית, וכן לעניין זכויותיו וחובותיו של הנוולד כולל לענין ירושות מזרע או ביצית של אדם מת, במיוחד כאשר מדובר בחייליות/ות צה"ל.

לסיכום:

א. ללא הסכמה מדעת של אדם לשימוש בגופו לצורך הבאת ילד לעולם אין לאפשר את קיומו של הליך זה.
ב. בהסכמה מדעת יש לוודא כי הורי הנפטרת מודעים לחובות והזכויות שהסכמה זו משיתה עליהם, לתקן את הסעיפים בהצעת החוק כך שהורי הנפטרת יהיו במעמד מלא של אפוסטרופוס עם זכויות משמורת מלאות כממלאי מקומו של הנפטרת.

יונדב שטרן, מנכ"ל עמותה

מייקל לוי, יו"ר עמותה

